

”Motivaatio tarkoittaa varmaanki positiiviseen suuntaan, luulisin niin ainakin”

Selvitys ammattiopistossa opiskelevien
nuorten motivaatiosta ja tuentarpeista heidän
itsensä kokemana

Anne Karvonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2012

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) KARVONEN, Anne	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 28.11.2012
	Sivumäärä 38 + 7	Julkaisun kieli suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty ()
Työn nimi "Motivaatio tarkoittaa varmaanki positiiviseen suuntaan, luulisin niin ainakin" Selvitys ammattiopistossa opiskelevien nuorten motivaatiosta ja tuentarpeista heidän itsensä kokemana		
Koulutusohjelma Sosiaaliala		
Työn ohjaaja(t) KOSKIMIES, Helena		
Toimeksiantaja(t) Niilo Mäki Instituutti: KIIVERI, Leena (31.5.2012 saakka)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli Niilo Mäki Instituutin toimeksiantona saada tietoa ammattiopistossa opiskelevien nuorten motivaatio- ja tuentarvekokemuksista sekä lisäksi sitä, millainen merkitys interventiokurssitoiminnalla on ollut nuorille. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä tekijöitä alhaisen motivaation ja opintoihin sitoutumattomuuden taakse kätkeytyy.</p> <p>Tutkimus tehtiin kvalitatiivisena case-tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Ensimmäisessä haastattelussa haastattelin kolmea ammatillisen opiston ensimmäisen vuoden opiskelijaa ja toisessa heistä kahta, jotka olivat haastatteluhetkellä jo kolmannen vuoden opiskelijoita. Haastattelujen lisäksi opinnäytetyössä hyödynnettiin Niilo Mäki Instituutin tarjoamia dokumentteja, jotka olivat ensimmäisen interventiojakson alku- ja loppuhaastattelut, alkumittariston tulokset, sosiaalisen pääoman testi sekä yhden nuoren selviytymissuunnitelma opintojen sujumiseksi.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan nuoret kokivat motivaation pääosin hyvänä eikä haastattelukertojen välillä ollut tapahtunut suuria muutoksia (paitsi yhden nuoren opintojen keskeytyminen). Nuorten kokemista tuentarpeista en saanut tietoa kovinkaan kattavasti. Pääasialliset tuentarpeet, joita nuoret toivat esiin, liittyivät opiskeluun. Nuoret kuitenkin olivat tietoisia, kenen puoleen kääntyä, mikäli tulee ongelmia. Lisäksi nuoret kokivat interventiokurssin myönteisenä ja että siitä oli apua opiskeluun.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Nuoruus, ammatillinen koulutus, koulupudokkuus, motivaatio		
Muut tiedot		

Author(s) KARVONEN, Anne	Type of publication Bachelor's / Master's Thesis	Date 28.11.2012
	Pages 38 + 7	Language Finnish
		Permission for web publication ()
Title "Motivation is a more or less a positive thing. I guess so." A case study about the motivation and support needs of young vocational college students		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) KOSKIMIES, Helena		
Assigned by Niilo Mäki Institute: Study subject assigned by KIIVERI, Leena (contact person at the Niilo Mäki Institute until 31st of May 2012)		
Abstract <p>The goal in this thesis was to investigate young college students' feelings about their motivation and support needs as well as the significance of intervention courses for young people. The thesis was commissioned by the Niilo Mäki Institute. The purpose of the study was to examine the factors related to low motivation and non-commitment to studies.</p> <p>The study was conducted as a qualitative case-study and a half-structured theme interview was used as the research method. The interviews were made in two stages: in the first interview three first year students were interviewed, and the second one focused on two third year students. The students in the second interview were the same as in the first one. In addition to the interviews, documents provided by the Niilo Mäki Institute were used in the thesis. The documents were related to the initial- and final interviews of the intervention period, the results of the initial measurements, the test for social capital and a survival plan for a young person to promote study success.</p> <p>According to the results, the respondents found their motivation mainly good. There were no significant changes between the interview times (exception: one interviewee's discontinuation of school). I did not find out about the support needs of these youngsters extensively. However, their support needs were mainly related to their studies. Moreover, they were aware where to find support in case they needed it. In addition, the respondents found the intervention course a positive experience that was helpful for their studies.</p>		
Keywords Youth, vocational training, school drop-out, motivation		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 NUORUUUS ELÄMÄNVAIHEENA	5
2.1 Nuoruuden teorioita	6
2.2 Myönteiset ja kielteiset kehät nuoruudessa	9
2.3 Varhainen tuki	10
3 SIIRTYMÄVAIHE PERUSKOULUSTA TOISELLE ASTEELLE	11
3.1 Nuoret ammatillisessa koulutuksessa	11
3.2 Koulupudokkuus	14
3.3 Opintojen keskeyttämiseen johtavia syitä	17
4 MOTIVAATION SELITYSMALLEJA	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1 Tutkimuksen tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	24
5.2 Tutkimusaineisto	25
5.3 Tutkimusaineiston analysointi	26
5.4 Tutkimuksen laadukkuus ja luotettavuus	28
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	29
6.1 Millainen on nuorten motivaatio heidän itsensä kokemana?	29
6.2 Millaisia tuentarpeita nuoret kokevat itsellään olevan?	31
6.3 Millainen merkitys kurssitoiminnalla on ollut nuorille?	32
7 POHDINTA	33
LÄHTEET	37
LIITTEET	39
Liite 1: Tutkimussopimus	39
Liite 2: Tutkimuslupa huoltajille	40

Liite 3: Saatekirje vanhemmille tutkimusluvan mukana	41
Liite 4: Interventiokurssin loppuhaastattelu.....	42
Liite 5: Seurantahaastattelu.....	44

1 JOHDANTO

Niilo Mäki Instituutissa käynnistyi keväällä 2009 ERS-rahoitteinen, 3-vuotinen Motivoimaa-hanke (1.1.2009-31.12.2011). Hankkeen kohderyhmänä oli ammatillisen nuorisosteen opiskelijat, oppilaitoksen opettajat ja opiskelijahuolto. Hankkeen tehtävänä oli keskeyttämiskäytössä olevien opiskelijoiden varhainen tunnistaminen, arviointimenetelmien ja toimivien ohjausmallien kehittäminen sekä toimivien käytäntöjen siirtäminen osaksi opetusta tehostettua tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla. Hankkeen keskeisimpiä tehtäviä oli myös tutkimustiedon tuottaminen ammatillisen koulutuksen nuorista.

Osana hankkeen kenttätöitä järjestettiin Jyväskylän ammattiopiston kahdessa yksikössä kuuden viikon mittaiset ryhmäopetusjaksot (interventioryhmät). Ryhmäjaksot oli tarkoitettu opiskelijoille, joilla oli alhainen opiskelumotivaatio ja opintoihin kiinnostamattomuutta. Opiskelijoiden ryhmiin valinnassa hyödynnettiin Motivoimaa-hankkeen sähköisen kyselymittariston tuloksia. Opiskelijat valikoituivat interventioryhmiin kyselylomakkeistosta määräytyneiden motiivikriteetipistemäärien perusteella. Kyselyyn vastasivat kaikki Jyväskylän ammattiopistossa syksyllä 2009 aloittaneet opiskelijat. Kyselymittaristo kartoitti mm. opiskelijoiden motivaatiota, koulu-uupumusoireita, opiskelijan opiskeluhistoriaa sekä muita opiskelijaan liittyviä taustatekijöitä kuten perhetaustaa.

Keväällä 2009 Motivoimaa-hankkeen työntekijä Leena Kiiveri tuli koululle meidän luokalle kertomaan kyseisestä hankkeesta ja samalla hän ilmoitti, että he tarvitsisivat ammattikorkeakouluopiskelijoita yhteistyökumppaneiksi hankkeen ryhmäinterventio-osuuteen. Itsellä siihen syntyi kiinnostus saman tien, sillä olen ollut halukas työskentelemään erityistä tukea tarvitsevien nuorten kanssa. Myös vaihtoehtoiset opetusmenetelmät ovat aina kiinnostaneet, sillä kaikki oppilaat/opiskelijat eivät etene opinnoissaan samalla tavalla kuin ikätoverit. Toisekseen Niilo Mäki Instituutti oli toivonut, että osana hanketta selvitetään nuorten käsityksiä omista tuentarpeista ja

voimavaroista sekä siitä, miksi he eivät motivoitu opiskeluun. Mitä tekijöitä sen taakse kätkeytyy, etteivät he sitoudu opintoihinsa? Missä määrin alhaista opiskelumotivaatiota selittävät yksilöön itseensä liittyvät tekijät ja missä määrin mahdollisesti opiskeluympäristöön liittyvät tekijät? Mikä vaikutus taas on perhetekijöillä (perhe-taustan vaikutus, mahdollinen tuen puute)? Tämä nuorten näkemysten esiintuominen kiinnosti minua erityisesti opinnäytetyöaiheena. Ammatillisen koulutuksen nuorisoasteen keskeytykset ovat lisääntyneet, mikä on lisännyt huolta nuorten koulutuspolun katkeamisesta ja lopulta yhä enenevästään syrjäytymisestä (Tilastokeskus, 2012). Ilman koulutusta on vaikea työllistyä ja ilman työtä nuori ajautuu yhä kauemmas marginaaliin (Myrskylä 2012, 3).

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden tehtävänä oli aktiivinen toimijuus ryhmäjakson aikana yhdessä Jyväskylän ammattiopiston erityisopettajan ja Niilo Mäki Instituutin työntekijän kanssa. Ryhmäkertojen toteutus edellytti myös suunnittelutyötä ja perehtymistä tuntien teemaan. Näissä ammattikorkeakouluopiskelijat ovat myös osallisina. Suunnittelu tapahtui niin itsenäisenä ideointina kuin yhteissuunnittelunakin erityisopettajan ja hanketyöntekijän kanssa.

Suoritin osan harjoittelustani (2op) tässä hankkeessa ja samalla minulle tarjottiin mahdollisuus tehdä tätä opinnäytetyötä. Tehtävänäni oli selvittää opiskelumotivaatiota ja tuen tarpeita ammatillisen koulutuksen ensimmäisen ja viimeisen vuoden ajalta opiskelijoiden näkökulmasta. Toimin apuopettajana kevään toisella interventiojaksolla (24.2-20.4.2010) Jyväskylän ammattiopiston Viitaniemen yksikössä. Kurssin nimi oli ”opiskelutaitoja ja hyvinvointia” (1ov) ja se kuului valinnaisiin opintoihin. Kurssin sisältöpainotukset olivat opiskelustrategioissa ja urasuunnittelussa.

2 NUORUUUS ELÄMÄNVAIHEENA

Tässä työssä kerron ensin nuoruudesta ja sen kehityskulusta, koska työni liittyy oleellisesti nuoriin, sillä interventioryhmä sekä tutkimusjoukko koostuivat nuorista. Nämä henkilöt käyvät parhaillaan niin sanottua siirtymävaihetta lapsuudesta aikuisuuteen. Tässä elämänvaiheessa yksilö muodostaa käsityksen itsestään ja tekee itseään koskevia valintoja sekä opettelee yhteiskuntaan liittyviä normeja. Myös toisen asteen koulutukseen hakeminen tapahtuu yleensä nuoruusaikana, peruskoulun päätyttyä. Nuoruuden eri vaiheet ja tapahtumat sekä elämässä koetut kriisit vaikuttavat siihen, miten yksilö sitoutuu koulunkäyntiin. Nuoruutta ja nuoruuteen liittyviä seikkoja on myös tutkittu Niilo Mäki Instituutissa.

Nurmen (2001, 256) mukaan nuoruutta voidaan pitää tietynlaisena siirtymävaiheena lapsuudesta aikuisuuteen, ja se voi nykyään kestää pari vuosikymmentä. Nuoruudessa yksilö kehittyy fyysisesti aikuiseksi, oppii keskeisiä yhteisössä tarvittavia taitoja, itsenäistyy lapsuuden perheestään sekä etsii ja valitsee rooleja. Tämän tapahtumakulun pohjalta nuori muodostaa käsityksen omasta itsestään. (Nurmi 2001, 256.)

Nuoruusikää ohjaavat useat biologiset, psykologiset, sosiaaliset ja jopa yhteiskunnalliset tekijät, jotka ovat monin tavoin kytköksissä toisiinsa. Tämä selittääkin sen, että nuoruusiän kehitys on hyvin monimääreistä ja –tasoista. Puberteetin alkaminen toisen elinvuosikymmenen alussa on yksi keskeinen biologiseen kehitykseen viittaava, nuoruusikää määrittävä tapahtuma. Tuolloin lapsi muovaa suhdettaan omaan itseensä ja ympäristöönsä. Nuoruudessa yksilö käy läpi lukuisia roolimutoksia, joista yksi tärkeä kehityskulku on lapsuuden perheestä irtautuminen. Omaan elämänsä liittyvien asioiden päätöstenteossa nuori saa vähitellen itsenäisyyttä. Nuoruuden aikuiselämän rooleihin valmentautumista kuvaa koulutukseen, ammatinvalintaan, elämäntapaan ja ihmissuhteisiin liittyvät valinnat. Näiden roolien omaksumista voidaan pitää aikuistumisen kriteerinä. Sosiaaliset tapahtumat, kuten työelämään siirtyminen, taloudellinen itsenäisyys, parisuhteen solmiminen ja perheen perustaminen

luovat vähitellen pohjaa aikuisuudelle. Vaikka tapahtumakulku vaihtelee yksilöstä toiseen, suuri osa nuorista joskus kolmannen elinvuosikymmenen aikana saavuttaa kyseiset aikuisuuden tunnusmerkit. (Mts. 256-257.)

2.1 Nuoruuden teorioita

Nuoruus voidaan jaotella kolmeen ajanjaksoon, jotka ovat varhaisnuoruus (11-14 vuotta), keskinuoruus (15-18) ja myöhäisnuoruus (19-25), jota voidaan kutsua myös varhaisaikuisuudeksi. Psykologiassa nuoruuden kehitystä on määritelty monilla käsitteillä, kuten identiteetin muodostuminen, minäkuvan kehitys, koulutusurat ja sosiaalisuus. Elämänkaaripsykologiassa korostetaan eri vaiheiden eroamista sen mukaan, minkälaisia sosiaalisia odotuksia, normeja, rooleja ja mahdollisuuksia yhteiskunta ja kulttuuri kohdistavat yksilöön. (Nurmi 2001, 257-258.)

Havighurstin (1948, 1972) teoria syntyi 1940-luvulla Yhdysvalloissa. Hän on kuvannut eri ikäkausiin liittyviä normatiivisia tekijöitä sekä odotuksia eli ikään liittyviä kehitystehtäviä, joita yksilöön kohdistetaan tietyssä elämänvaiheessa. Hänen mukaan nuoruuden keskeiset kehitystehtävät ovat:

1. uusien suhteiden luominen kumpaankin sukupuoleen
2. sukupuoliroolin omaksuminen
3. fyysisen olemuksen hyväksyminen
4. itsenäisyyden saavuttaminen vanhemmista ja muista aikuisista
5. avioliittoon ja perhe-elämään valmistautuminen
6. työelämään valmistautuminen
7. ideologian ja maailmankatsomuksen kehittäminen
8. sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen omaksuminen (Mts. 259.)

Havighurstin teoria näyttää sopivan hyvin nykypäivän suomalaiseen tilanteeseen, jos avioliiton sijaan käytetään termiä parisuhde. Näin ollen kehitystehtävien teemoissa näyttää tapahtuneen muutoksia vain vähän. (Mts. 259.)

Erikson (1959) on kuvannut nuoruuden kehitystä termillä identiteetin kehittyminen. Sitä voidaan kuvata tapahtumasarjana, jossa yhteiskunnan haasteilla ja vaatimuksilla nuori pakotetaan hänen tulevaa elämäänsä koskeviin tiettyihin valintoihin ja päätöksiin. Eriksonin mukaan useilla nuoren elämänalueilla esiintyy erilaisia kriisejä, niiden ratkaisuja ja sitoutumista joihinkin valintoihin. Ne taas johtavat myöhempiin aikuiselämän roolivalintoihin. (Mts. 262.)

Marcia (1980) kehitti myöhemmin Eriksonin teoriaa eteenpäin. Identiteetin muodostumista nuoruuden kuluessa voidaan Marcian mukaan kuvata kaksivaiheisena tapahtumasarjana. Ensimmäisessä vaiheessa nuoret etsivät ammatinvalintaan, ideologiseen maailmankuvaan ja sukupuolirooleihin liittyviä vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia. Tämän jälkeen he tekevät päätöksiä näillä elämänalueilla sekä sitoutuvat joihinkin vaihtoehtoihin. (Nurmi 2001, 262.)

Marcia kuvasi neljä erilaista identiteettitilastusta eli identiteetin kehitystasoa sen mukaan, miten nuoret ovat tutkineet eri vaihtoehtoja ja sitoutuneet niihin.

- 1) Hajautuneen identiteetin vaihe: nuori ei ole käynyt etsintävaihetta läpi eikä ole sitoutunut päätöksiinsä
- 2) Ajautujat: nuori ei ole käynyt etsintävaihetta läpi, vaikka onkin tehnyt tulevaisuutta koskevat valintansa ja sitoutunut niihin (esim. vanhempien roolimallien pohjalta)
- 3) Moratoriovaihe: nuori on parhaillaan aktiivisesti etsimässä ja miettimässä tulevaisuuden valintoja, vaikka ei vielä olekaan tehnyt sitovia päätöksiä
- 4) Identiteetin saavuttaneet: nuori on käynyt läpi henkilökohtaisen etsintävaiheen ja myös sitoutunut tulevaisuuttaan koskeviin ratkaisuihin. (Mts. 262.)

Vaikka nuoruuden tutkijoiden keskuudessa Marcian teoria on ollut suosittu, se kuitenkin sisältää ongelmia. Nuorten identiteetin kehitys ei aina näyttäisi etenevän kehitysvaiheesta toiseen, sillä esimerkiksi yhdellä tutkimuskerralla nuori, joka luokiteltiin identiteetin saavuttaneeksi, saattoi seuraavalla tutkimuskerralla olla moratoriovaiheessa. Teoria ei ota huomioon sitä, että eri elämänalueet voivat painottua eri taval-

la eri nuorten kehityksessä. Esimerkiksi tyttöjen identiteetin kehityksessä on ihmis-suhteisiin liittyvät valinnat nähty tärkeämpinä kuin poikien kehityksessä. Teoria ei myöskään tarkastele sitä sosiaalista ympäristöä, jossa nuoren identiteetti kehittyy. (Mts. 263.)

Nurmi (2001, 263) kuvaa nuoruutta kahden lomittaisen tapahtumakulun avulla. Nuori ohjaa omaa elämäänsä siten, että hän tekee erilaisia valintoja ja toimii niiden mukaisesti. Oman elämän ohjaaminen tapahtuu niissä puitteissa, joita nuoren kehitysympäristö tarjoaa. Nuoren valintoihin vaikuttavat yhteiskunnan ja kulttuurin asettamat erilaiset haasteet ja rajoitukset. Myös aiemmilla ratkaisuilla voi myöhemmin olla vaikutusta nuoren valintoihin ja niiden mahdollisuuksiin. Näiden lisäksi nuorella voi olla itseensä liittyviä tekijöitä, jotka rajoittavat oman elämän ohjausta, kuten kyvykyys, aiempi menestys tietyillä elämäalueilla ja temperamentti-aihteet. Nämä ohjaavat nuoren oman elämän suuntaamista. (Nurmi 2001, 263.)

Kurosen (2011, 15) mukaan siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen on mutkistunut. Konkreettisesti tämä tarkoittaa tulevaisuuden suunnittelun ja ammatinvalinnan vaikeutumista, koulutusaikojen pidentymistä ja koulutusten keskeyttämisiä. Myös työttömyysjaksot, määräaikaiset työsuhteet, perheen perustamisen myöheneminen, riippuvuus erilaisista tukimuodoista ja avustukset vanhemmilta voivat pitkittää aikuisuuteen siirtymistä. Epävakaissa oloissa nuoret saattavat vuorotella koulutuksen, työn ja työttömyyden välillä. (Kuronen 2011, 15-16.)

Kauppilan (Kuronen 2010) mukaan varhainen aikuisuus on toinen elämävaihe, missä koulutuksella on merkitystä. Hän vetoaa Erik H. Eriksonin psykososiaaliseen kehitysteoriaan, jonka mukaan keskeinen kehitystehtävä varhaisaikuisuudessa on löytää tasapaino läheisyyden ja eristäytyneisyyden tarpeiden välillä. Nuori kohtaa erilaisia kehityshaasteita ja etenee elämässään kriisien ja konfliktien kautta. Nuori työstää identiteettiään etsimällä itseään, ammattiaan, elämäntapaansa ja –muotoaan sekä suuntaa tulevaisuuttaan niissä olosuhteissa, joita ympäröivä yhteiskunta tarjoaa. Kun nuori on onnistunut kehityskriisin ratkaisussa, hän on sinut itsensä kanssa. Hänellä on myös voimaa löytää erilaisia sitoutumiskohteita. Tässä kehitystehtävässä epäonnis-

tuminen puolestaan voi syrjäyttää nuoren, jos sitoutumiskohteet ovat hukassa. (Kuronen 2010, 60-61.)

2.2 Myönteiset ja kielteiset kehät nuoruudessa

Nuori muodostaa kuvaa omasta itsestään vastatessaan erilaisiin haasteisiin, tekemällä erilaisia valintoja ja päätyemällä tiettyihin ratkaisuihin. Esimerkiksi koulutusvalinnat ja –tavoitteet luovat pohjaa nuoren elämälle hänen siirtyessään aikuisuuteen. (Nurmi 2001, 263-264, 269.) Tavoitteet, niiden toteutuminen sekä palautteet ja kokemukset omasta onnistumisesta vahvistaa nuoren itsetuntoa ja kyvykkyydentunteita. Epäonnistuuessaan nuori kykenee muuttamaan tavoitteitaan ja miettimään uusia keinoja niihin pääsemiseksi. Epäonnistumiset nuori pystyy suhteuttamaan aiempiin onnistumisiin eikä anna niiden vaikuttaa omaan minäkuvaansa negatiivisesti. Tätä voidaan kutsua myönteisenä kehänä, joka auttaa nuorta aikuisuuden roolien omaksumisessa ongelmitta ja myönteiseen käsitykseen omasta itsestä. (Mts. 269.)

Kielteiseen kehään voivat johtaa esim. heikot valmiudet peruskoulua aloittaessa, oppimisvaikeudet tai sopeutumattomuus uuteen ympäristöön. Heikosta itsetunnosta ja kielteisestä minäkuvasta kärsivä nuori voi ympäristön haasteiden ratkaisemisen sijasta keksiä toisenlaisia, usein kielteisiä toimintatapoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi häiritsevä käyttäytyminen luokkatilanteissa tai ajautuminen väärään kaveriporukkaan. Tällöin tarkoituksena on luoda selityksiä huonolle menestykselle tai säilyttää kasvonsa ikätovereidensa keskuudessa. Pitkällä aikavälillä esiintyvä kielteinen toimintatapa voi johtaa heikkoon koulumenestykseen sekä koululta, kotoa tai koulukavereilta saatuun kielteiseen palautteeseen. Kielteinen palaute taas voi johtaa heikkoon itsetuntoon tai jopa masentuneisuuteen. Heikko koulumenestys tai peruskoulutuksen keskeyttäminen voivat johtaa vaikeuksiin nuoren hakiessa toisen asteen koulutukseen. Tämän myötä nuori voi ajautua elämässään entistä suurempiin vaikeuksiin. Tällaisia vaikeuksia voivat olla sopeutumattomuus työelämään tai syrjäytyminen yhteiskunnasta. (Mts. 270.)

Nuoren taipumus sosiaaliseen arkuuteen, huonot kokemukset sosiaalisissa tilanteissa tai masentuneisuus voivat myös johtaa kielteiseen noidankehään. Tällaisten seikkojen myötä nuori voi vetäytyä sosiaalisista tilanteista, mikä taas voi heikentää itsetuntoa tai lisätä sosiaalista ahdistuneisuutta. Tyypillisesti tällainen toiminta toistuu myöhemmissä sosiaalisissa tilanteissa ja varsinkin, jos nuori ei saa luotettavalta aikuiselta ohjausta ja tukea. (Mts. 270.)

2.3 Varhainen tuki

Nuoren kielteiseen kehityskulkuun tulisi puuttua mahdollisimman varhain esimerkiksi diagnosoimalla mahdolliset oppimisvaikeudet, mikä auttaisi tuki- tai erityisopetuksen saamista. Vetäytyvien ja kiusattujen oppilaiden tilanteisiin puuttumiseen voi auttaa nopeat luokkasiirrot tai tukioppilastoiminnan kehittäminen. Mikäli kielteinen kehä on syntynyt, sen muuttaminen voi olla paljon vaikeampaa. Oppilaille olisi hyvä luoda sellainen toimintaympäristö, mikä mahdollistaisi onnistumiskokemuksiin. Heikosti menestyvien ja motivoituneiden oppilaiden kohdalla erilaiset pajakoulukokeilut ovat olleet yrityksiä tähän suuntaan. Toinen mahdollisuus on opettaa nuorelle erilaisia, myönteisiä toimintatapoja epämielikkäiden muuttamiseksi esimerkiksi siten, että osoitetaan epämielikkäät toimintatavat ja mietitään uusia yhdessä nuoren kanssa. (Nurmi 2001, 271.)

Nuori voi tarvita kliinisempää otetta, mikäli epämielikkäät tavat ovat automatisoituneet ja tapahtumia selitetään johdonmukaisesti kielteisellä tavalla. Tähän voi auttaa interventio, johon pyritään sisällyttämään positiivisen tulkinnan tarjoaminen keskustellen joko ryhmässä tai tukihenkilön kanssa. Tätä on käytetty esimerkiksi syrjäytyvien nuorten parissa. (Mts. 271.)

3 SIIRTYMÄVAIHE PERUSKOULUSTA TOISELLE ASTEELLE

Ammatillinen koulutus on tarkoitettu työelämään siirtyville nuorille sekä työelämässä oleville aikuisille. Aikuisetkin voivat opiskella samoihin ammatillisiin perustutkintoihin kuin nuoret sekä hankkia ammatillisen peruskoulutuksen jälkeistä lisäkoulutusta jatko- ja täydennyskoulutuksin. Ammatillisen koulutuksen yleisenä tavoitteena on ammatillisen osaamisen kohottaminen, työelämän kehittäminen, työllisyyden edistäminen sekä elinikäisen oppimisen tukeminen. Ammatilliset perustutkinnot antavat laajat perusvalmiudet alan tehtäviin sekä jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. (Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen 2012.)

Ammatillisessa peruskoulutuksessa tutkinnot rakentuvat perusopetuksen oppimäärälle ja ne on suunniteltu vastaamaan työelämän tarpeita. Ammatillista koulutusta järjestetään kaikilla koulutusaloilla. Tutkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa ja siihen sisältyy 20 opintoviikkoa työssäoppimista työpaikoilla. Osaaminen osoitetaan tutkintoon kuuluvilla ammattiosaamisen näytöillä. Ammatillinen peruskoulutus soveltuu myös lukion oppimäärän opiskelleille ja ylioppilastutkinnon suorittaneille, jolloin opiskeluaika on heillä lyhyempi. (Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen 2012.)

3.1 Nuoret ammatillisessa koulutuksessa

Lukuvuonna 2009-2010 ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen hakeneiden määrä kasvoi yli 4000:lla. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuu monenikäisiä koulutettavia, joten hakijamäärä on paljon suurempi kuin koko tyypillinen koulutuksen aloittava ikäluokka eli 16-vuotiaat, jotka ovat päättäneet peruskoulun. Vuonna 2010 ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen haki 70 700 hakijaa ja aloituspaikkoja oli 50 200. Kaikki hakijat eivät siis päässeet ensimmäiseen toivomaansa koulutuspaikkaan. (Kumpulainen 2010, 13.)

Vuonna 2009 ammatillisessa peruskoulutuksessa oli 165 300 opiskelijaa. Määrä oli 12 200 opiskelijaa enemmän kuin vuonna 2006. Opiskelijoita oli tekniikan ja liikenteen alalla 67 500, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla 31 700, yhteiskuntatieteiden, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla 18 200, liiketalouden ja hallinnon alalla 17 800 sekä kulttuurialalla 11 000. (Mts. 2010, 13.)

Vaikka ammatilliseen koulutuksen suosio on viime vuosina kasvanut, on myös ammatillisen koulutuksen keskeytykset lisääntyneet. Tilastokeskuksen mukaan lukuvuoden 2009-2010 aikana tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä oli koko maassa 10,3 % ja Keski-Suomessa 10,6 %, joista kokonaan koulutuksen keskeyttäneitä oli koko maassa 8,1 % ja Keski-Suomessa 8,2 %. Samana lukuvuonna koulutussektoria vaihtoi koko maassa 1,0 % ja Keski-Suomessa 1,2 %. (Tilastokeskus 2012.)

Koulutukseen haku on nuorelle usein ongelmallinen, sillä ammatilliset hakuväylät ovat moninaiset, tutkinnot ovat uudistuneet toistuvasti ja opintolinjanimikkeet lisääntyneet. Kodin ja koulun vaikutus ei enää yksin ratkaise nuoren jatko-opiskelua koskevia valintoja. Valintoihin vaikuttavat yhä enemmän uudentyyppiset sosiaaliset tekijät, kuten media eri muodoissaan. Nykyaikana kiinnostavia teemoja ovatkin nuorten mediasuhteet sekä median ja koulujärjestelmän välinen suhde, jota epäjatkuvuudet ja pirstaleisuus luonnehtivat. (Kuronen 2011, 19.)

Vakiintuneet ohjaus- ja palvelujärjestelmät eivät ole kyenneet riittävällä tavalla vastaamaan nuorten sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviin koulutus- ja työllistymistarpeisiin. Erityisesti koulutukseen ja työhön kiinnittymättömien 15-17-vuotiaiden nuorten tilanne on hankala, sillä palvelujärjestelmillä ei ole heistä varsinaista vastuuta. Näillä nuorilla ei myöskään ole oikeutta työmarkkina- tai toimeentulotukeen. Heti peruskoulun jälkeen heillä on vaarana pudota yhteiskunnan tarjoamien tukiverkkojen ulkopuolelle sekä väliinpuotoajiksi palvelujärjestelmässä. Nuoret tarvitsevat mutkikkaiisiin elämäntilanteisiinsa kokonaisvaltaisia palveluja. Tiedotus- ja neuvontatyypinen

palvelu ei riitä kaikkien nuorten tarpeisiin. Paljon on myös niitä nuoria, joilta puuttuu tarvittavat resurssit nykymuotoisen palvelujärjestelmän käyttämiseen. Näin ollen kynnys palvelujen piiriin pääsemiseksi kasvaa liian korkeaksi. (Mts. 19-20.)

Kaikki peruskoulun päättävät eivät saa toisen asteen koulutuspaikkaa. Mikäli nuori jää yhteishaussa ilman koulutuspaikkaa, hän voi hakea sellaista vielä jälkihaun kautta. Osa nuorista voi tarvita lisää aikaa löytääkseen oikean koulutusväylän. Tätä varten on olemassa lisäopetusta eli niin kutsuttu kymppiluokka, missä nuoret voivat pohtia tulevaisuuttaan. Lisäopetusta saavat myös ne nuoret, jotka eivät ole saaneet jatkopaikkaa toisen asteen koulutukseen sekä he, jotka eivät jälkihaunkaan kautta ole löytäneet mieluista opiskelupaikkaa. Lisäopetuksen tarkoituksena on arvosanojen parantaminen, työelämän tuntemuksen laajentaminen sekä uravalinnan selkiyttäminen. (Galli, Ikonen, Ahola 2009, 8.) 1990-luvun alusta lähtien lisäopetuksen tarjonta on vähentynyt tarpeen vähentymisen myötä. Alueellinen saavutettavuus on koettu epäkohdaksi lisäopetuksen tarjonnalle, sillä sitä on pääasiassa vain suuremmilla paikkakunnilla. Monissa seutukunnissa lisäopetusta järjestää pääasiassa kansanopisto. Lisäksi se on painottunut useilla paikkakunnilla arvosanojen korottamiseen eikä sieltä ole ollut yhteyksiä jatkokoulutuspaikkoihin. Oppilaat ovat kokeneet lisäopetuksen paikalleen jäämisenä muiden ikätovereiden siirtyessä toiselle asteelle. (Mts. 9.)

Ammattistartti on lisäopetusta vastaava vaihtoehto. Se on ammatillisiin opintoihin valmistava vuoden mittainen koulutus, jota järjestetään ammatillisessa oppilaitoksessa. Ammattistartti on tarkoitettu peruskoulun päättäneille nuorille, joilla ei ole ammatinvalinnasta selkeää käsitystä. Vaikka pääpaino on ammatillisessa opetuksessa, niin nuoret opiskelevat myös peruskoulussa opetettavia aineita, opiskelutaitoja ja elämönhallintaa. Opiskelijat pääsevät tutustumaan oman kiinnostuksensa mukaan eri alojen opetukseen ja työelämään. Mikäli opiskelija jatkaa opintojaan ammatillisessa koulutuksessa, koulutuslaitoksesta ja –alasta riippuen ammattistartin aikana suoritettuja opintoja voidaan hyväksilukea. (Mts. 9-10.)

Lisäopetuksen tai ammattistartin suorittaneet nuoret saavat yhteishaussa samat kolme lisäpistettä kuin peruskoulun päättävät nuoret, joten lisävuosi ei ole hukkaan heitettyä aikaa. Nivelvaiheen koulutus joko lisäopetuksen tai ammattistartin puolella ennaltaehkäisee vääristä valinnoista ja puutteellisista taidoista johtuvia toisen asteen koulutuksen keskeyttämisistä. (Mts. 10.)

3.2 Koulupudokkuus

Tilastokeskus määrittelee koulupudokkaiksi sellaiset peruskoulun oppilaat, jotka keskeyttävät peruskoulun ennen oppivelvollisuuden suorittamista (oppivelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneet) sekä sellaiset, jotka eivät oppivelvollisuutensa aikana suorita peruskoulun koko oppimäärää (eli ilman päättötodistusta eronneet). Koulupudokkaiksi määritellään myös ne peruskoulun päättäneet nuoret, jotka eivät aloita toisen asteen koulutusta sekä he, jotka aloittavat toisen asteen koulutuksen, mutta keskeyttävät sen ja näin ollen jäävät ilman ammatillista tutkintoa. (Galli ym. 2009, 6; Tilastokeskus 2012.)

Opintojen keskeyttäminen käsitteenä on negatiivisesti ja moraalisesti sävyttynyt sekä tunnelautunut, sillä esim. englanninkielessä termi *drop out* viittaa opintojen keskeyttämisen ohella yhteiskunnasta poisputoamiseen. Meillä taas puhutaan koulupudokkaista. Vaikka pudokkuudella tarkoitetaan vastaavanlaista ilmiötä kuin syrjäytymisellä, pudokkuudella kuitenkin on syrjäytymisen prosessia suuremmat yhteydet koulumaailmaan. (Komonen 2003, 47.)

Kurosen (2011, 16) mukaan ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä on pidetty huomion kohteena, mikä on liitetty nuorten syrjäytymistä koskevaan keskusteluun. Keskeyttäjäiksi määrittely on ongelmallista, sillä keskeyttäjäistä vain osa poistuu lopullisesti koulutuksen piiristä. Pitkänkin tauon jälkeen voidaan palata opintojen pariin. Kurosen on sitä mieltä, että keskeyttäjiin kohdistetaan helposti negatiivisia määreitä ja heidät leimataan usein epäonnistujiksi. Lisäksi hän toteaa, että ehkä on tarpeet-

toman paljon yritetty kohdistaa huomio kausaalisiin syihin ja etsiä vastausta siihen, miksi nuori keskeyttää opintonsa. Vasta viime aikoina on rohjettu kritisoida kouluinstituution kykyä tuottaa mielekkäitä oppimiskokemuksia sekä kohdata erilaisia oppilaita yksilöllisine tarpeineen. (Kuronen 2011, 16.)

Ammatillisen peruskoulutuksen tulosrahoitusmittarissa on eroteltu myönteiset ja negatiiviset keskeyttäjät. Myönteiseksi keskeyttämiseksi on määritelty keskeyttäminen, jonka jälkeen opiskelija jatkaa opintojaan jossain muualla, työllistyy tai menee armeijaan. Negatiivinen keskeyttäminen taas on sitä, että opintonsa keskeyttänyt jää kokonaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. (Vehviläinen 2008, 23.)

Keskeyttämistä voidaan tarkastella yksilön, oppilaitoksen tai koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta. Keskeyttäjäiksi voidaan määritellä keskeyttämishetkestä käsin a) määräaikaiset keskeyttäjät eli esim. sairauden, raskauden tai asevelvollisuuden suorittamisen takia opintonsa keskeyttäneet, b) linjanvaihtajat tai toiseen oppilaitokseen siirtyvät ja c) varsinaiset keskeyttäjät, joilla ei ole tietoa toisesta opiskelupaikasta tai opiskelun jatkamisesta myöhemmin. Viimeksi mainittu määritellään negatiiviseksi keskeyttämiseksi ja kahden ensimmäisen kohdalla puhutaan positiivisesta keskeyttämisestä. (Komonen 2003, 46-47; Kuronen 2011, 20.)

Vaikka yhtenäiskoulujärjestelmällä on monia hyviä puolia, liittyy siihen myös ongelmia. Peruskoulujärjestelmän tarkoitus on alun perin ollut taata kaikille nuorille tasavertainen mahdollisuus jatko-opintoihin. Yhtenäiskoulujärjestelmässä heikosti menestyville oppilaille on vaikea luoda kannustavaa oppimisympäristöä, sillä opetuksen taso asetetaan helposti luokan yleisen tason mukaan. Nämä heikosti menestyvät taas joutuvat siihen tilanteeseen, että kouluarvostelussa heitä verrataan koko luokan keskiarvoon. Tästä he saavat kielteistä palautetta, mikä vaikuttaa heidän käsitykseensä omista kyvyistään. Tämä voi luoda pohjaa oppilaan epämiellekkäälle käyttäytymiselle luokkatilanteessa. (Nurmi 2001, 272.)

Heikosti menestyvät oppilaat voisivat ennemmin hyötyä oppilasarvostelun muuttamisesta yksilölliseen arvosteluun. Siinä heitä ei verrattaisi koko luokan menestymiseen. Sen sijaan arvioinnissa verrattaisiin oppilaan omaa kehitystä aikaisempaan. Myös käytännönläheisten ja vähemmän teoreettisten oppiaineiden tarjoaminen osana opetusohjelmaa voisivat luoda pohjaa onnistumiskokemuksille ja myönteiselle minäkuvalle. (Mts. 272.)

Kuronen (2010, 14) havaitsi väitöstutkimuksessaan, ettei peruskoulu valmistanut nuoria riittävästi toisen asteen koulutukseen. Opinto-ohjauksen merkitys on keskeinen nuorten siirtyessä koulutusvaiheesta toiseen tai työelämään. Nykänen (2010) on väitöstutkimuksessaan todennut, että ohjaustyön kehittäminen on iso haaste. Nuorten urasuunnitelmia ja muun tuen saantia opintojen edistymisessä hidastivat oppilas- ja opiskelijahuollon vähäiset resurssit. Opettajilla ja rehtoreilla ei välttämättä ole ohjaustyöhön syvällisempää kiinnostusta. Opetussuunnitelmiin kirjattuun ohjauksen työnjakoon ei aina kiinnitetä huomiota. Opiskelijoiden oppimisen ohjaus, koulutusvalinnoista tiedottaminen ja ohjaus opiskelun jatkosuunnittelussa saattaa koitua liiaksi yhdelle henkilölle, joka yleensä on opinto-ohjaaja. Myöskään kotoa nuoret eivät välttämättä saa opiskelusuunnitelmilleen riittävästi tukea. (Kuronen 2011, 14-15.)

Myös ammattikoulutukseen sisältyy ongelmia. Monilla aloilla työntekijään kohdistetut laatuvaatimukset ovat kasvaneet, ne vaativat laajaa ja teoreettista osaamista. Nurmen mukaan olisi selvästi tarvetta luoda järjestelmä lyhyeen ja käytäntöpainotteiseen ammattikoulutukseen, mikä voisi pohjautua laajaan oppisopimuskoulutukseen. Tämä voisi olla hyödyksi niille oppilaille, joilla ei ole motivaatiota teoriapainotteiseen opiskeluun. Tällainen menetelmä olisi tärkeä varsinkin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. (Nurmi 2001, 273.)

Myrskylän (2011, 8) mukaan heikko koulutus on nuorisotyöttömyyden ja muunkin syrjäytymisen tärkein selittäjä. Hän on sitä mieltä, että koulutus on tepsivä rokote työttömyyttä vastaan. Vuonna 2010 15-29-vuotiaita syrjäytyneitä nuoria oli 51 341,

mikä on 5 % kaikista tämänikäisistä nuorista. Syrjäytyneiksi luetellaan sellaiset nuoret, jotka ovat työttömiä työnhakijoita sekä muut työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä koulutusta. Työttömiä työnhakijoita oli 18 830 ja muita työvoiman ulkopuolisia 32 511. Nämä 32 511 ulkopuolista eivät edes ole ilmoittautuneet työttömiksi työnhakijoiksi. Näitä ei siis näy missään tilastoissa eikä kukaan tiedä tarkkaan, keitä he ovat ja mitä he tekevät. (Myrskylä 2011, 1-2, 8.) Kuronen (2011, 15) on todennut, että vuodessa syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 28 000 euroa. Lisäksi työtön nuori tuo yhteiskunnalle lisälaskun. Myös jokainen turha välivuosi tietää inhimillistä menetystä. (Kuronen 2011, 15.)

3.3 Opintojen keskeyttämiseen johtavia syitä

Opintojen keskeyttäjät ovat hyvin heterogeeninen joukko. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen johtuu monista eri syistä. Yleisimmäksi syyksi on ilmennyt epäonnistunut koulutusvalinta, mikä aiheuttaa opiskelussa motivaatio-ongelmia. Väärälle alalle päätyminen on voinut tapahtua jälkihaun tai toiselle sijalle asettamansa koulutusvaihtoehdon kautta. Opinnot voi keskeyttää myös sellainen opiskelija, joka on päässyt ensimmäiselle sijalle asettamaansa koulutukseen. Opintonsa keskeyttänyt nuori on saattanut olla alun perin epävarma koulutusvalinnassaan, mutta myös valinnastaan varma oleva nuori on saattanut haluta koulutuksen alussa opiskella jotain muuta. (Galli, Ikonen, Ahola 2009, 11.)

Koulutuksen keskeyttäminen voi osalla opiskelijoista olla enemmän ajautumisen kuin tietoisien valinnan tulos. Näillä nuorilla voi olla vaikeuksia suoriutua peruskoulusta. Kuitenkin nuori saattaa läpäistä peruskoulun ja onnistua saamaan opiskelupaikan toiselta asteelta. Puutteellisen elämänhallinnan vuoksi nuori on koulutuksen keskeyttämisen suhteen riskiryhmässä. Mikäli nuori on varustettu vähäisillä voimavaroilla, on mahdollisuudet heikommat. Heillä ei välttämättä ole tarvittavia resursseja ja taitoja toteuttaa yhteiskunnassa vaadittavia normaalisuuden malleja, vaikka he tuntevat ja hyväksyvät ne. Nämä nuoret tarvitsevat positiivisia kokemuksia elämästä ja

työnteosta esim. työharjoittelun kautta, mikä lisäisi mahdollisuuksia palata myöhemmin opintojen pariin. (Mts. 11.)

Oppimis- ja/tai opiskeluvaikeudet voivat myös johtaa koulutuksen keskeyttämiseen. Vaikka työssäoppiminen on vakiintunut osaksi ammatillista koulutusta, voivat nuoret kokea ammatillisen tutkinnon teoreettisesti liian vaativaksi. Opiskeluvaikeuksien parantamiseksi nuorten opintotavoitteita voidaan mukauttaa, nuori voi saada pienryhmä- tai tukiovetusta tai suorittaa osan opinnoistaan esim. työpajalla. Nuorelle voi olla hyödyksi ammatilliseen koulutukseen vuoden kestävä valmentava koulutus ennen varsinaisia opintoja. (Mts. 11.)

Toimeentulon niukkuus voi myös olla syynä opintojen keskeyttämiseen, sillä toiselle koulutusasteelle siirtyessä loppuu lapsilisän maksaminen. Tällöin nuori voi jäädä kokonaan ilman yhteiskunnan myöntämää tukea, koska opintotukea myönnettäessä huomioidaan vanhempien tulot. Näin toimitaan siksi, koska oletetaan, että toisella asteella opiskeleva nuori on joka tapauksessa taloudellisesti riippuvainen vanhemmistaan. Työelämään siirtyminen tai työharjoittelusta saatava työmarkkinatuki antavat nuorelle taloudellista riippumattomuutta, mikä voi houkutella opintojen keskeyttämiseen. (Galli ym. 2009, 11.)

Kuronen on myös nostanut koulutuksen keskeyttämisen syiksi heikon koulumenestyksen ja –motivaation. Hän on lisännyt myös koulutusvalintojen vaikeuden, keskeyttämisen ja koulutuksesta putoamisen. Nämä seikat liittyvät sekä yksilökohtaisiin piirteisiin että rakenteisiin. Tämän vuoksi on vaikea erottaa, johtuuko syrjäytymisriski koulunpitoon liittyvistä vai rakenteellisista tekijöistä. Esimerkiksi koulutusvalinnassa onnistuminen ei riipu ainoastaan nuoren tiedoista ja valmiuksista, sillä yhteiskunta ja ammatilliset vaatimukset muuttuvat tosi nopeasti. Tämä siis hankaloittaa nuoren tulevaa uraa koskevien valintojen tekoa. Vaikka koulun ulkopuoliset tekijät lisäävät syrjäytymisriskiä, niin koulutuksen kehittämisen kannalta koululähtöisten tekijöiden tutkiminen on tärkeää. (Kuronen 2011, 20.)

Nurmen (2011, 30) mukaan heikon koulumenestyksen ja oppimisvaikeuksien lisäksi vanhempien koulutustaso sekä perhemuoto voivat vaikuttaa koulutuksen kesken jättämiselle. Esimerkiksi pelkän perusasteen suorittaneiden nuorten vanhemmilla on itsellään vain perusasteen koulutus. Perhemuodon vaikutusta on tarkasteltu yksinhuoltajaperheiden näkökulmasta. Yksinhuoltajaperheiden lapsilla on suurempi riski syrjäytyä ydinperheissä kasvaneisiin verrattuna. Syrjäytymisriskiä voivat selittää monet tekijät, vaikka tutkimusta asiasta on vähän. Yksinhuoltajaperheissä syrjäytymisriski on suurempi pojilla kuin tytöillä. Tämä voi johtua siitä, että tyypillisessä yksinhuoltajaperheessä miehisen koulutus- ja uramallin puute voi heikentää poikien mahdollisuutta löytää itselleen sopivaa koulutusväylää ja ammattia. (Nurmi 2011, 30.)

Tutkimusten mukaan vain harvalla opiskelijalla on yksi selkeä syy opintojensa keskeyttämiseen. Ennemmin kyse on erilaisten ongelmien kasautumisesta sekä negatiivisten kehien muodostumisesta. Epäonnistumisten jatkuminen, opiskelun muuttaminen vastenmieliseksi ja opiskeluun kiinnittymisen vaikeutuminen voivat johtaa opintojen keskeyttämiseen ja näin ollen syrjäyttää opiskeluyhteisöstä. (Kuronen 2011, 24.)

4 MOTIVAATION SELITYSMALLEJA

Koska työssäni tarkastelen nuorten motivaatiota heidän näkökulmasta, tuon esille motivaation selitysmalleja. Kerron ensin yleisesti motivaatiosta eli mitä se tarkoittaa, mikä tai mitkä tekijät voivat ohjata sitä ja mikä vaikutus sillä on ihmisen elämään. Lopuksi tuon esiin itsemääräämisteoraa, mitä Niilo Mäki Instituutin työntekijät käyttivät teoreettisena viitekehyksenä hankkeen tutkimuksessa, suunnittelussa ja toteutuksessa. Sanoisinko, että motivaatio on keskeinen tekijä siihen, miten yksilö sitoutuu elämäänsä liittyviin valintoihin ja päätöksiin.

Motivaatio tulee latinalaisesta sanasta *movere*, joka tarkoittaa liikkumista. Myöhemmin sitä on käytetty viittaamaan käyttäytymistä virittävien ja ohjaavien tekijöiden toimintaa. Motiivi, joka on motivaation kantavana, liittyy mm. tarpeisiin, haluihin, vietteihin sekä palkkioihin että rangaistuksiin. Motiivien tarkoituksena on virittää ja ylläpitää yksilön käyttäytymistä joko tiedostetusti tai tiedostamattomana. Motivaatio on siis motiivien aikaansaama tila. (Ruohotie 1998, 36-37.)

Klassisista motivaatioteorioista yksi on fysiologinen näkökulma. Fysiologiseen säätelyjärjestelmään liittyvät tarpeet, kuten nälkä ja jano, ovat yksilön sisäisiä ominaisuuksia ja ne tulevat omasta elimistöstä. Elimistö pyrkii optimaaliseen tilaan (esim. verensokerilla) ja siitä poikkeaminen lisää tarpeen voimakkuutta. Tätä kutsutaan homeostaasi-periaatteeksi. Tässä näkökulmassa oppimista ei kuvailta vaikuttavan tarpeisiin. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 11.)

Psykoanalyttisessä teoriassa ihmisen toimintaan perustuu viettilykkeet ja mielihyvä. Se liittyy osittain fysiologisiin selityksiin, sillä mielihyvään liittyvä tarve, kuten syöminen ja seksuaalisuus ovat fysiologisia. Näiden lisäksi lapsuusaikaiset ihmissuhteet, joihin sisältyy esim. äidin ja isän toimintatavat, on katsottu toistuvan samankaltaisina aikuisiän ihmissuhteissa. Psykoanalyttisessä teoriassa yksilön toimintaan liittyvät motiivit ovat tiedostamattomia. (Mts. 11.)

Behaviorismi poikkeaa edellä kuvatuista, sillä siinä ei puhuta motivaatiosta. Siinä kuitenkin kerrotaan motivationaalisista ilmiöistä. Keskeinen ajatus behaviorismissa on, että toimintaa tullaan jatkamaan, jos siitä palkitaan. Tämä viittaa siis motivaation lisääntymiseen. Behaviorismin idea on tärkeä, vaikka se ei olekaan motivaatiotutkimuksen kannalta olennainen. Se on tärkeä, sillä sen kritiikistä on noussut motivaatioteoria: *sisäsyntyisen (intrinsic) motivaation merkitystä korostava lähestymistapa*. Tämä on viime aikojen eniten käytetty. (Mts. 11-12.)

Behaviorismin kritiikistä liikkeelle lähti amerikkalainen Edward Deci (1971). Hän kritisoi behaviorismin ajatusta, minkä mukaan pelkästään ulkoisilla palkinnoilla voitaisiin motivoida ihmisen toimintaa. Deci toi tälle ulkosyntyisen (extrinsic) motivaation rinnalle käsitteen sisäsyntyinen (intrinsic) motivaatio. Sisäsyntyisellä motivaatiolla hän tarkoitti sitä, että henkilö tekee jotain toimintaa siksi, että se on itsessään palkitsevaa. (Mts. 16.)

Ulko- ja sisäsyntyistä motivaatiota Deci on kuvannut käsitteillä autonominen ja kontrolloitu toiminta. Autonomiseen toimintaan ihminen voi vaikuttaa itse, joten kyse on sisäsyntyisestä toiminnasta. Kontrolloituun toimintaan taas liittyy muiden ihmisten tai tilanteiden vaatimukset, joten toiminta määräytyy ulkoisesti. Sisä- ja ulkosyntyinen toiminta eroavat fenomenologisen luonteensa suhteen toisistaan, vaikka niiden toiminta onkin aikomuksellista, tarkoituksellista ja motivoitunutta. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 16.)

Ulkosyntyinen motivaatio voi Decin mukaan muuntua autonomiseksi, minkä ensimmäinen askel on ulkoinen säätely. Siinä ihminen toimii esimerkiksi siksi, koska hän saa toiminnastaan muilta palkintoja. Tällaista ulkoisesti säädelyä toimintaa kuvastaa esimerkiksi työskentely, koska vain pomo tai opettaja toivoo sitä. Toinen askel on sisäistetty säätely, jossa taas ihminen ei toimi ulkoisten palkkioiden avulla vaan kohottaakseen itsearvostusta. Tähän taas liittyy se, että oppilas opiskelee ahkerasti, koska muuten hän tuntisi ahdistusta tai syyllisyyttä. Kolmantena vaiheena on tunnistettu säätely. Sitä kuvataan myös sisäsyntyiseksi ja yhtenäiseksi (integrated) säätelyksi. Se on voimakkaimmin itsemäärättyä, jossa ihminen itse arvostaa kyseistä toimintaa ja sen seurauksia. (Mts. 16-17.)

Määttä, Kiiveri ja Kairaluoma (2011, 38) ovat kuvanneet kolmatta vaihetta tarkemmin erottamalla siitä identifioitun ja integroidun säätelyn. Kolmannessa vaiheessa eli identifioitussa säätelyssä ihminen arvostaa tietoisesti sitä, mitä tekee ja sitä, että pystyy säätelemään toimintaansa. Hän opiskelee mielellään ja tuntee opiskelualan

omakseen riippumatta siitä, vaikuttavatko siihen muut ihmiset vai ei. Opiskelija pystyy tietoisesti itse säätelemään toimintaansa esimerkiksi aloittamalla tenttiin lukemisen. Neljännessä vaiheessa eli integroidussa säätelyssä ulkoisesta motivaatiosta on tullut sisäistä siten, että ulkoinen ja sisäinen motivaatio ovat yhdistyneet sekä tulleet keskeiseksi osaksi ihmisen minäkuvaa. Opiskelu kiinnostaa ja sitä arvostetaan, ja opiskelija saa tyydytystä toiminnastaan. Opiskelija ohjaa itseään ilman yrittämisen tunnetta sekä harjoittelee asioita ilman ulkoisia palkkioita. Toiminta on osa identiteettiä. (Määttä, Kiiveri & Kairaluoma 2011, 38.)

Myöhemmin Deci ja Ryan ovat kehittäneet fenomenologista itsemääräämisteoriamotivaation näkökulmasta. He ovat kuvanneet, että ihmisillä on kolme universaalia psyykkistä tarvetta, jotka ovat autonomia, kompetenssi ja yhteenkuuluvuus. Deci ja Ryan kehittivät menetelmän, missä mitataan eri tavoin motivoituneiden toimintoja. Siinä selvitetään, minkä takia henkilö pyrkii toteuttamaan tietyn asian.

Vaihtoehdot ovat:

- jonkun toisen henkilön tai tilanteen takia,
- henkilö itse on asiasta kiinnostunut ja kokee saavansa siitä mielihyvää,
- jos hän ei toteuttaisi sitä, hänelle koituisi siitä häpeää, syyllisyyttä tai ahdistusta ja
- koska todella uskoo, että tiettyllä tavalla toimiminen on tärkeää (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 17.)

Itsemääräämisteoriamotivaation sisältyy kolme keskeistä osa-aluetta, jotka ovat siis autonomia, kompetenssi ja yhteenkuuluvuus. Kompetenssilla tarkoitetaan pätevyyttä ja autonomialla itsenäisyyttä. Itsenäisyys on sitä, että ihminen kykenee tehdä itse omia päätöksiä ja päättää elämänsä suunnasta. Pätevyydellä tarkoitetaan, että ihminen pystyy vastaamaan haasteisiin ja hän osaa tehdä asioita, joita häneltä vaaditaan tai joita hän haluaa tehdä. Yhteenkuuluvuus on sitä, että ihminen näin sosiaalisena olentona haluaa kuulua johonkin ryhmään ja tulla hyväksytyksi. Ihminen on aktiivinen, jos

hän kokee tulevansa hyväksytyksi. Lisäksi hän kykenee tekemään asioita ja saa päättää omista asioistaan. Mikäli näin ei tapahdu, ihminen passivoituu tai sitten hän alkaa hakea positiivista hyväksyntää sellaisista asioista, jotka eivät tue esimerkiksi koulutuksessa edistymistä. (Määttä ym. 2011, 37.)

Sisäsyntyistä motivaatiota luonnehtii tehtäväsuuntautuneisuus, uteliaisuus ja tehtäviin sitoutuminen. Ulkosyntyinen motivaatio taas on välineellistä, sillä tehtävä tehdään ulkoapäin tulevien yllykkeiden kuten palkkion, arvosanan tai kiitoksen toivossa. Sisäisesti motivoitunut nauttii toiminnasta ja se on hänelle itsessään palkitsevaa. Ulkoapäin toimintaan motivoidutaan esimerkiksi opettajan tai vanhempien käskystä tai siksi, koska pyritään saavuttamaan tavoiteltu lopputulos. (Aunola 2001, 109.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Suoritin osan harjoittelustani interventioryhmässä, joka toteutettiin Viitaniemen yksikössä. Interventioryhmässä oli kymmenen opiskelijaa, jotka olivat valikoituneet ryhmään erinäisten syiden vuoksi. Harjoittelun ohessa pääsin tekemään tutkimusta Niilo Mäki Instituutin toimeksiannosta. Tutkimuksen toteutin yksilöhaastatteluina. Tutkimuksen kohdejoukosta sovin ennen kurssin päättymistä yhdessä hanketyöntekijän kanssa. Valitsimme haastateltavakseni kolme nuorta.

Haastattelut tein sekä keväällä 2010 interventiokurssin loputtua että syksyllä 2011. Tutkimukseen sain myös dokumentteja Niilo Mäki Instituutilta, joita sain tähän työhön hyödynnettäväksi. Ennen haastattelua tein kurssitoimintaan valituista nuorista havaintoja sekä paneuduin teorian tietoon.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää sekä kuvailla nuorten kokemuksia heidän motivaatiostaan sekä omista tuentarpeistaan. Opinnäytetyö on case-tutkimus. Tutkimusmenetelmänä on puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa tavoitteena oli haastatella kahdesta kolmeen nuorta. Opinnäytetyö tuottaa tietoa siitä kuinka nuori itse kokee tilanteensa. Yhdenkin nuoren subjektiivisen kokemuksen esille tuominen ja äänen kuuleminen on arvokasta. Case-tutkimus ei pyri yleistettävyyteen, mutta se voi olla suureksi avuksi käytäntöjen kehittämisessä ja tuoda oman tietolisänsä nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyn kentälle.

Tutkimuksen tarkoituksena oli haastatella kahta tai kolmea nuorta ja selvittää, mitä tekijöitä alhaisen motivaation ja opintoihin sitoutumattomuuden taakse kätkeytyy. Tarkoitukseni oli laatia teemahaastattelurunko ja edetä sen pohjalta. Haastattelukertoja oli kaksi kutakin nuorta kohden. Toimin apuopettajana kevään interventiojaksolla (24.2-20.4.2010) ja näin minulla oli mahdollisuus havainnoida nuoria ennen teemahaastattelun toteuttamista ja saada sitäkin kautta ensituntumaa ja tietoa haastatteleistani nuorista.

Tutkimuskysymyksiä ovat:

Millainen on nuorten motivaatio heidän itsensä kokemana?

Millaisia tuentarpeita nuoret kokevat itsellään olevan?

Millainen merkitys kurssitoiminnalla on ollut nuorille?

Opinnäytetyön tutkimusote on laadullinen. Se on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, missä aineisto kootaan luonnollisissa tilanteissa. Aineiston tarkastelussa pyritään tuomaan esiin merkittävimmät seikat. Laadullisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja siinä tutkittavien ääni pääsee esille. (Hirsijärvi 2009, 164.)

Valitsin laadullisen tutkimuksen, koska sillä menetelmällä saisin tutkittavien (eli nuorten) äänen kuuluviin toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä on mahdollista käyttää keskustelua, mikä minulla perustui teemahaastatteluun. Koin tärkeänä myös senkin, että mahdollisten muuttuvien tilanteiden vuoksi tutkimuksen voi toteuttaa joustavasti.

Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa pyritään ”löydöksiin” ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Laadullinen tutkimus ei siis perustu lukuihin, kuten määrällinen, vaan se käyttää sanoja ja lauseita. Siinä ei myöskään pyritä määrällisen tutkimuksen mukaisiin yleistyksiin. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen. Siinä pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. Laadullisen tutkimuksen toteuttamisessa ei käytetä kvantitatiivisen tutkimuksen kaltaista tarkkaa viitekehystä. (Kananen 2008, 24.)

Opinnäytetyö tuottaa tietoa siitä, kuinka nuori itse kokee tilanteensa. Yhdenkin nuoren subjektiivisen kokemuksen esille tuominen ja äänen kuuleminen on arvokasta. Case-tutkimus ei pyri yleistettävyyteen, mutta se voi olla suureksi avuksi käytäntöjen kehittämisessä ja tuoda oman tietolisänsä nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisykentälle.

5.2 Tutkimusaineisto

Aineistonkeruumenetelmänä käytin haastattelua. Haastattelu sopi tähän työhön tutkimusmenetelmäksi parhaiten siksi, koska siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa (Hirsijärvi 2009, 204). Tutkimustilanteessa haastateltava on subjekti, joten hän on merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. Tutkittava saa mahdollisuuden tuoda esille häntä itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. (Mts. 205.)

Valitsin interventioryhmästä sovitusti hanketyöntekijän kanssa kolme opiskelijaa, joita haastattelin keväällä 2010 sekä syksyllä 2011. Opiskelijoista kaksi oli kone- ja metallialan opiskelijoita, yksi autoalan.

Lisäksi Niilo Mäki Instituutti tarjosi näihin nuoriin liittyen seuraavat aineistot hyödynnettäväksi tähän opinnäytetyöhön:

- Alkumittariston tulokset (motivaatiota, koulu-uupumusoireita, opiskeluhistoriaa sekä taustoja kartoittava sähköinen kyselylomake), syksy 2009
- Ensimmäisen interventiojakson alussa ja lopussa tehdyt haastattelut syksyllä 2009
- Sosiaalisen pääoman testi (viisiportainen Likert-asteikko), syksy 2009
- Yhden nuoren selviytymissuunnitelma opintojen sujumiseksi, tehty keväällä 2010

Koska haastattelututkimukseen piti saada lupa, tein yhdelle täysikäiselle nuorelle oman tutkimusanomuksen (liite 1) yhteistyössä Niilo Mäki Instituutin sekä Jyväskylän ammattiopiston erityisopettajan kanssa. Kaksi muuta haastateltavaa olivat alaikäisiä, joten minun oli kysyttävä tutkimuslupaa heidän vanhemmilta. Tämän vuoksi laadimme myös heille tutkimuslupa-anomuksen saatekirjeineen (liite 2, liite 3).

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksessa minulla oli haastateltavana kolme nuorta, joista käytän nimeä Joni, Sanna ja Timo (nimet muutettu). Lisäksi sain Niilo Mäki Instituutilta heitä koskevia dokumentteja, jotka olivat ensimmäisen interventiojakson alku- ja loppuhaastattelut, alkumittariston tulokset sekä sosiaalisen pääoman testi. Ensimmäiset haastattelut tein keväällä 2010 interventiokurssin loputtua. Tuolloin haastateltavana oli kaikki nämä kolme nuorta, mutta syksyllä 2011 haastateltavana oli enää kaksi, Timo ja Sanna. Joni oli keskeyttänyt opiskelunsa syksyllä 2010, ja katsoin hanketyöntekijän kanssa parhaaksi, etten lähde kyselemään hänen peräänsä, sillä haastattelusta sopiminen olisi voinut käydä hankalaksi.

Aineistonkeruumenetelmänä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat avoimia eikä niissä ole vastausvaihtoehtoja. Tämän menetelmän valitsin siksi, koska tämä mahdollisti nuoren äänen esille tuleminen mahdollisimman vapaasti. Lomakemuotoinen haastattelu tuskin olisi tuottanut tällaista tietoa. (Kananen 2008, 73.) Haastattelurungon ja sen aihealueet eli teemat suunnittelin ennen haastatteluja yhdessä hanketyöntekijän kanssa. Haastattelulomakkeet löytyvät liitteistä 4 ja 5.

Alkumittariston tuloksissa Jonilla ja Sannalla oli korkeat pisteet koulu-uupumuksen ja masennuksen kohdalla. Timolla sen sijaan oli alhaiset, joten hänellä koulu-uupumus ja masennus eivät olleet päällimmäinen syy interventiokurssille tuloon.

Sosiaalisen pääoman testillä selvitettiin, onko nuorella lähiverkostotukea eli kuka auttaa elämään, opintoihin ym. liittyvissä asioissa. Tässä tutkimuksessa käytettiin viisiportaista Likert-asteikkoa. Jonin kohdalla lähiverkosto koostui ex-tyttöystävästä, kolmesta kaverista ja erityisopettajasta. Sannalla lähiverkosto koostui veljestä ja kahdesta ystävästä ja Timolla kahdesta ystävästä.

Joni

Ensimmäisellä haastattelukerralla Joni oli 18-vuotias autoalan opiskelija. Vuotta aikaisemmin Joni opiskeli noin vuoden verran nuoris- ja vapaa-ajanohjaajan perustutkintokoulutuksessa toisella paikkakunnalla. Autopuolen opintoja hän ei kokenut omakseen ja hän olisi tahtonut takaisin edelliseen kouluun, mistä hän oli lähtenyt ”vääristä syistä”.

Motivaatiopulan vuoksi poissaoloja oli kertynyt runsaasti, joten koemenestys huolestutti. Oli odotettavissa, ettei Joni välttämättä kävisi koulua loppuun, joten opiskelualan vaihto oli mietinnässä.

Joni lopetti autoalan opinnot marraskuussa 2010 tehostetusta ohjauksesta sekä aika-
taulutetusta ja joustavasta lukujärjestyksestä huolimatta. Hänelle myös laadittiin
HOJKS. Opintojensa suhteen hänellä oli ”nollamotivaatio”. Hän kuitenkin aikoi hakeu-
tua töihin kevättalvella 2011 sekä käydä armeijan ennen seuraavaa koulutusuraa.
Toinen haastattelu valitettavasti jäi hänen kohdalla tekemättä, sillä katsoin hanke-
työntekijän kanssa parhaaksi, etten lähde kyselemään hänen peräänsä.

Sanna

Ensimmäisellä haastattelukerralla Sanna oli 16-vuotias kone- ja metallialan opiskelija,
joka tuli suoraan peruskoulusta. Hän ei kokenut alaansa omakseen, sillä hän oli ha-
kenut ravintola-alalle, mistä tieto hyväksytyksi tulemisesta oli tullut sen jälkeen, kun
hän oli ottanut nykyisen koulutuspaikkansa vastaan. Häntä ei harmittanut metallialal-
le päätyminen.

Timo

Timo oli ensimmäisellä haastatteluhetkellä 16-vuotias kone- ja metallialan opiskelija.
Hän haki alalle suoraan peruskoulusta. Metallipuoli oli ensisijainen valinta. Timo oli
ollut pienryhmässä toisesta luokasta lähtien keskittymisvaikeuksien vuoksi.

5.4 Tutkimuksen laadukkuus ja luotettavuus

Tavoitellakseen tutkimuksen laadukkuutta kannattaa tehdä etukäteen hyvä haastat-
telurunko (Hirsijärvi & Hurme 2001, 184). Laadukkuutta tavoiteltiin yhdessä hanke-
työntekijän kanssa miettimällä, mitä teemoja haastattelurungossa olisi hyvä olla, ja
mitä teemoja tulisi erityisesti korostaa. Lisäsimme haastattelurunkoon teemoja tuke-
via tarkentavia lisäkysymyksiä. Haastattelut litteroitiin heti haastattelujen jälkeen,
mikä osaltaan parantaa haastattelujen laatua ja on yhteydessä koko tutkimuksen

luotettavuuteen (Hirsijärvi & Hurme 2001, 185). Ensimmäiset haastattelut litteroitiin Niilo Mäki Instituutilla jonkin työntekijän toimesta, koska siellä tutkimusryhmä käytti samaa haastattelurunkoa muiden interventioryhmän nuorten kohdalla. Lisäksi siellä tarvittiin myös minun tekemät haastattelut. Pääsin siis analysoimaan valmiiksi litteroitua tekstiä omista haastatteluista. Toisen haastattelun litteroin itse.

Haastattelussa etenin vaihe vaiheelta tutkimusteemojen ja -kysymysten mukaan. Haastatteluihin varasin myös paljon aikaa, jotta nuori voisi itse kuvailla opiskelukokemuksiaan mahdollisimman vapaasti. Koska tutkimuksessa oli tarkoitus tuoda nuoren ääni esiin, otin tutkimuksen analysoinnissa nuorten kommentteista suoria lainauksia. Haastatteluaineiston lisäksi pääsin hyödyntämään Niilo Mäki Instituutilta saamiini dokumentteja. Harjoittelujakso kyseisessä ryhmätoiminnassa omalta osaltaan lisäsi tutkimuksen luotettavuutta.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Seuraavaksi kuvaan tutkimuskysymyksiä tutkimustuloksittain.

6.1 Millainen on nuorten motivaatio heidän itsensä kokemana?

Kaikilla haastattelemissa nuorilla oli jonkinlainen käsitys, mitä motivaatio tarkoittaa. Kahden nuoren haastattelukertojen välillä ei motivaation suhteen ollut tapahtunut suuria muutoksia. Molemmat kokivat sen olevan ihan hyvä, vaikka se toisinaan oli vaihdellut. Kaverit sekä uusien taitojen oppiminen ja ammattiin valmistuminen vaikuttivat lisäävän motivaatiota.

Ensimmäinen haastattelukerta

Tiedustellessani nuorilta, mitä motivaatio heidän mielestä tarkoittaa, oli kullakin jonkinlainen käsitys, mitä se voisi tarkoittaa, vaikkakin vastausta he tuntuivat hiukan empivän. Jonin mukaan opiskelumotivaatio tarkoittaa kiinnostusta. Sannan mukaan opiskelumotivaatio on sitä, *”jaksako käydä koulussa, että onko innostusta”*. Opiskelumotivaatiosta Timo ei oikein osannut sanoa, mitä se tarkoittaa. *”En oikein tiää, mitä tarkoittaa opiskelumotivaatio. Ei mitään hajua. En muista kuulleeni mitään sellasta. En ossaa sanoa. Motivaatio tarkoittaa varmaanki positiiviseen suuntaan, luulisin niin ainakin.”*

Haastateltavien kokemukset motivaation tasosta vaihtelivat. Jonilla oli ollut motivaation kanssa ongelmia, mikä ilmeni poissaoloina. Sanna ja Timo kokivat, ettei heillä ole ollut ongelmia motivaation kanssa. Kaikki haastattelemani nuoret kokivat kavereiden lisäävän opiskelumotivaatiota. Timoa ja Jonia motivoi kiinnostus ammatilliseen osaamiseen. *”Opiskelussa innostaa, kun pääsee oleen autojen kanssa tekemisissä.”* (Joni)

Toinen haastattelukerta

Toisella haastattelukerralla Sanna koki motivaationsa *”ihan hyväksi”*. Timo ei tiennyt, onko hänen motivaationsa vahvistunut. Hän kuitenkin pohti, että *”välillä on tuntunut, että se on heikentynyt”*.

Sanna koki, ettei ammattitaidon kasvu ole lisännyt motivaatiota. Timokaan ei ollut varma, oliko ammattitaidon kasvu opintojen edetessä lisännyt motivaatiota. Molemmat korostivat edelleen kavereiden merkitystä motivaatioon. Sanna koki ammatin valmistumisen yhdeksi opiskelumotivaatiota lisääväksi tekijäksi.

Molemmat olivat hieman epävarmoja koulutusalan oikeasta valinnasta, mutta ajattelivat kuitenkin käydä koulun loppuun. Timo ei ollut varma, tuleeko hän työllistymään koulutustaan vastaaviin töihin. Hän pohti, että voisi senhetkisen mielenkiinnon mukaan tehdä muutakin työtä. Sanna mietti, että valmistuttuaan hän muuttaisi pois kotoaan sekä pitäisi väli vuoden. Hän sanoi harkinneen jatko-opintoja, muttei ollut varma, mille alalle.

Tutkimustulokset tukivat pääosin aikaisemmin kuvaamaani teoriatietoa motivaatiosta. Decin ja Ryanin kehittämä itsemääräämisteorian toteutuminen näkyi nuorten motivaation syissä. Heitä motivoi opiskelemaan heistä itsestään lähtevä halukkuus opiskella ja valmistua tulevaan ammattiin (autonomia), vaadittavien taitojen oppiminen ja onnistumisen kokemukset (kompetenssi) sekä kaverit (yhteenkuuluvuus). Uskoisin, että interventioryhmässä vallitseva myönteinen ryhmähenki lisäsi nuorilla yhteenkuuluvudentunnetta sekä opiskelumotivaatiota. Olivathan nämä nuoret valikoituneet interventioryhmään erinäisten syiden vuoksi, joihin he tarvitsivat tukea.

Haastattelujen perusteella olettaisin, että nuorten motivaatio on ollut pääosin ulkosyntyistä. Ainakin Sannalla äiti on ollut se henkilö, joka on kannustaen tukenut häntä opiskelemaan. Sekä Sannalla että Timolla motivaatiota lisäsi kaverit sekä ammattiin valmistuminen. Uskoisin, että motivaatio on ollut osittain myös sisäsyntyistä, sillä motivaatio ammattiin opiskeluun tuli heistä itsestään eikä siihen vaikuttanut pelkästään kaverit tai jokin auktoriteetti.

6.2 Millaisia tuentarpeita nuoret kokevat itsellään olevan?

Sekä ensimmäisellä että toisella haastattelukerralla nuoret olivat pääosin tietoisia, mistä tai keneltä he saavat opintoihinsa tukea, jos sellainen tilanne tulee. Sekä Joni että Timo olivat koulun puolelta saaneet apua erityisopettajalta mm. yleisiin aineisiin ja rästeihin lisäopetuksen muodossa. Myös opinto-ohjaaja ja hanketyöntekijä mainit-

tiin, joiden puoleen voi tarpeen tullen kääntyä. Perheiden ja ystävien merkitys opintoihin liittyvissä asioissa korostui kaikilla nuorilla.

Sanna koki, ettei ole tarvinnut tukea opiskeluihinsa. Joni ja Timo olivat tarvinneet tukea etenkin lukuaineissa. *”Kielissä tarvisin vähän tukemista ja apua. Muuten noissa lukujutuissa tarvisin vähän apua. Kädentaidot menee ihan sillee hyvin.” (Joni)*

Vaikka Sanna ei kokenut tarvitsevansa tukea opintoihinsa, hän kuitenkin kertoi saaneensa lisäopetusta lukuaineissa, kuten matematiikassa ja kielissä. Timo ei tiennyt ihan varmaksi, mistä hakisi apua, jos sellainen tilanne tulee.

Kaikki nuoret korostivat perheen merkitystä. Sanna pohti ensimmäisessä haastattelussa, että: *”Käännyn varmaan opon tai jonkun puoleen, jos tarvin. Äiti varmaan koulun ulkopuolelta auttaa. Tai joku”*. Joni ja Timo olivat saaneet tukea erityisopettajalta. Timo koki lisäksi pienryhmäopetuksen auttavan lukuaineiden opiskelussa.

6.3 Millainen merkitys kurssitoiminnalla on ollut nuorille?

Nuoret mielsivät interventiokurssin pääosin positiivisena kokemuksena. Nuorten vastausten perusteella voisinkin uskoa, että kyseisellä kurssitoiminnalla on myös ollut apua heidän opiskeluun, ja varsinkin motivaatioon. Nuoret olisivat mielellään jatkaneet kurssia, mikäli se olisi vielä jatkunut.

Joni ja Timo olivat sitä mieltä, että kurssista on ollut apua heidän opiskeluihinsa. Sanna ei ollut varma, oliko kurssilla vastaavaa vaikutusta. Hän koki, että yleisistä aineista olisi saanut ihan hyviä numeroita ilman interventiokurssia. Timo ei osannut tarkemmin eritellä kurssin vaikutuksia. Joni koki eritoten rästitehtävien teon kurssilla hyö-

dylliseksi. *”Sai tehtyä rästitehtäviä. Paras yhteinen valinnainen, mikä voi olla. Toisetkin on uskoakseni saanut tukea kurssilta.”(Joni)*

Joni ja Timo kokivat, että interventiokurssilla oli myönteinen vaikutus motivaatioon. Sanna taas koki, ettei kurssilla ollut vaikutusta motivaatioon, sillä hänellä oli ennestään hyvä motivaatio. *”Minulla on aina ollu hyvä motivaatio, ei se oo ihan hirveesti voinu kasvaakaan.” (Sanna)*

Kaikki nuoret pitivät kurssista. Sanna suosittelisi kurssia siksi, koska *”se on erilaista kun noi muut valinnaiset ja siä tutustuu lähemmin ja sitten saa enemmän sitten varmaan tota innostusta koulunkäyntiin”*. Kurssia hän olisi tahtonut jatkaa, jos se olisi jatkunut vielä seuraavana vuonna, samoin Joni ja Timo. Myös vertaistuen merkitys korostui erityisesti Timon kohdalla, sillä hän koki saaneensa kurssilta ystäviä.

Koska haastattelemillani nuorilla oli koulupudokkuusvaara, mikä vaikutti heidän pääsemiseensä interventioryhmään, voidaan puhua Nurmen (2001) kuvaamasta negatiivisesta kehästä, mistä kerroin luvussa 2.2. Uskon, että interventioryhmällä sekä ryhmän ohjaajien intensiivisellä tuella oli paljon vaikutusta siihen, etteivät kaikki nämä interventioryhmän opiskelijat keskeyttäneet opintojaan. Ryhmässä keskustelu ja mielekäs yhdessä tekeminen sekä ohjaajien rohkaiseva ja kannustava työote toivon mukaan vahvistivat heidän itseluottamustaan ja näin ollen tukivat heitä ”myönteiseen kehään”.

7 POHDINTA

Haastateltavien pieni lukumäärä heikensi tutkimuksen luotettavuutta, sillä tästä tutkimuksesta on vaikea tehdä laajempia johtopäätöksiä. Jatkossa tutkimukset olisi hyvä tehdä suuremmalla opiskelijamäärällä, mikä voisi tuoda tilastollista merkittävyyttä.

Tietoa nuorten kokemista tuentarpeista en saanut kovin kattavasti. Varsinkin toisella haastattelukerralla minun olisi ollut hyvä kysyä tai tarkentaa, onko elämässä muuten ollut tai kenties tapahtunut sellaisia asioita (esimerkiksi perhe- tai kaverisuhteissa, onko lisäksi ollut seurustelusuhteita, miten kyseinen nuori on muuten jaksanut), joihin he ovat tai olisivat tarvinneet tukea. Koska haastateltavat olivat melko vähäsanaisia, en tiedä, olisinko edes saanut niihin kysymyksiin vastauksia. Olinhan minä heille vieras henkilö, ja varsinkin siinä mielessä, koska olin mukana ainoastaan interventiokurssin toisessa osassa. Lisäksi tein toisen haastattelun puolentoista vuoden päästä interventiokurssin loppumisesta, joten suhteellisen vähäisistä ryhmä- ja haastattelutapaamisista ei ehtinyt syntyä kunnollista luottamussuhdetta.

Kurosen (2010) väitöstutkimuksen havainnot siitä, ettei peruskoulu ole valmistanut nuoria tarpeeksi toiseen asteen koulutukseen (luku 3.2), oli nähtävissä haastateltavien vastauksissa. Tutkimuksessa nuoret eivät olleet varmoja, oliko heidän valitsemansa koulutusala oikea. Kurosen onkin painottanut opinto-ohjauksen merkittävyyttä. Hänen mukaansa jokaisen peruskoulun päättävän nuoren on edettävä jatkoopintoihin, sillä välivuodet ja pahimmillaan jopa syrjäytyminen aiheuttavat yhteiskunnalle niin taloudellista kuin inhimillistä menetystä. (Kuronen 2011, 15.)

Mikäli Joni toteutti aikeensa hakeutua töihin ja suorittaa asevelvollisuuden koulutuksensa keskeyttämisestä, hänen kohdalla voidaan puhua Vehviläisen (2008), Kurosen (2011) ja Komosen (2003) luokittelemasta positiivisesta keskeyttämisestä. Negatiivinen keskeyttäminen taas olisi ollut sitä, että hän olisi jättäytynyt kokonaan opintojen ja työelämän ulkopuolelle. Kuten Kuronen (2011, 16) on todennut, opintojen pariin voidaan palata pitkänkin tauon jälkeen.

On hyvin valitettavaa, että valtion ja kuntien säästöt ja leikkaukset vaikuttavat väärin myös sosiaali- ja terveyspalveluihin. Koulujen ohjauspalveluiden lisääminen ja jatkuva kehittäminen pitäisi nähdä ennemmin investointina. Jatkuva säästäminen

sekä ennaltaehkäisevien palveluiden karsiminen tulevat enemmän lisäämään syrjäytymistä sekä viimesijaisten palvelujen tarvetta, mikä tulee yhteiskunnalle vielä kalliimmaksi.

Ensi vuoden alusta lähtien hallitusohjelmaan laadittu nuorisotakuu tulisi taata jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Tämä toivottavasti tulisi ennaltaehkäisemään ja vähentämään nuorten syrjäytymistä. Myös oppilashuoltoon ja opinto-ohjaukseen tulisi panostaa niin peruskoulussa kuin toisen asteen koulutuksessa. On tärkeää, että ongelmiin puututaan mahdollisimman varhain, jotta pystyttäisiin estämään mahdollisten uusien ongelmien syntyminen sekä niiden kasautuminen. Tällaista interventio toimintaa kannattaisi mielestäni laajentaa useampiin toisen asteen opilaitoksiin ja miksi ei peruskouluihin, sillä kaikilla nuorilla ei ole valmiuksia täyttää aikuisuuteen kuuluvia velvollisuuksia. Voi myös olla, että nuori voi hyötyä täysin toisenlaisesta kuin teoriapainotteisesta opetuksesta.

Myrskylän (2011) esittämät lukemat syrjäytyneiden määrästä olivat aika hälyttäviä. Myös päättäjätasolla on huolestuttu tästä tilanteesta. Presidentti Sauli Niinistön laatima työryhmä on yhteistyössä eri yhdistysten kanssa laatinut kattavan koosteen arjen tavallisista asioista siitä, miten me tavalliset kansalaiset voimme toiminnallamme estää nuoria syrjäytymästä. Jokainen nuorihan tarvitsee rinnalleen jonkin luotettavan aikuisen, joka tukee nuoren voimavaroja sekä hänen itsenäisyyttä ja omatoimisuutta. Näin nuori saa tukea itsetunnolleen sekä valmiudet kohdata elämän tuomia haasteita sekä tehdä elämäänsä koskevia valintoja. Myös kavereiden ja ystävien merkittävyyttä ei voida väheksyä.

Kaiken kaikkiaan tämä opinnäytetyö on ollut hyvin antoisa, ammatillista kasvua kehittävä prosessi. Olin pitkään ollut halukas työskentelemään nuorten parissa ja tämä työ sekä harjoittelujakso kyseisessä kurssitoiminnassa lisäsi kiinnostusta entisestään.

Lisäksi tämä työ mahdollisti paneutumaan yhteiskunnallisesti tärkeään ja ajankoh-
taiseen aiheeseen.

Tämän opinnäytetyön etenemisessä ilmeni myös paljon haastetta. Muut opintojak-
sot, työharjoittelut sekä erinäiset työsuhteet hidastivat tämän työn edistymistä ja
valmistumista. Myös omat henkilökohtaiset resurssit vaativat ottamaan opintoihin
aikaisän, joten tähän opinnäytetyöhön orientoituminen yhä uudelleen ja uudelleen
vei paljon aikaa. Tosin erinäiset työharjoittelut sekä lyhytaikaiset työkeikat ovat tä-
män työn rinnalla tarjonneet uusia, rikastuttavia oppimiskokemuksia, joista uskoak-
seni on ollut paljon hyötyä myös tätä työstäessäni. Tämä opinnäytetyö oppimispro-
sessina on varmasti eduksi tulevalle työuralleni. En sanoisi, että aikaisän ottaminen-
kaan olisi ollut huono asia, sillä se antoi mahdollisuuden seurata omaa ammatillista
kasvua toisenlaisesta perspektiivistä. Näin jatkoa ajatellen uskon, että tulen kohtaa-
maan erinäisissä ongelmissa kamppailevia ja ehkäpä syrjäytymisvaarassa tai jopa
syrjäytyneitä nuoria, joten tämä opinnäytetyö on valmistellut minua näiden asiakkai-
den kohtaamisen. Tässä opinnäytetyöprosessissa opittuja tietoja ja taitoja uskon
pääseväni soveltamaan tulevassa työssäni. Voin sanoa, että tämä työ on kehittänyt
minua niin sosiaalialan ammattilaisena kuin ihmisenäkin.

LÄHTEET

Galli, L., Ikonen, S. & Ahola, S. 2009. Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa. Osa 1: perusraportti. Research unit for the sociology of education.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2001 Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopistopaino.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutkija kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkoulusta peruskoulun jälkeen. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 26. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kuronen, I. 2011. ”Mun kompassin neula vaan pyörii”. Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 41. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

L. 1998. Laki ammatillisesta koulutuksesta. 21.8.1998. Valtion säädöstietopankki. Viitattu 15.4.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 1998.

L. 2006. Nuorisolaki. 27.1.2006. Valtion säädöstietopankki. Viitattu 5.5.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 2006.

Liukko, S. & Perttula S. 2010. Opinnäytetyön raportointi. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.) 1997. Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY.

Metso, V. 2008. ”Se koulu oli tavallaan pakko jättää”. Nuorten mielenterveysongelmat ja toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen. Pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Erityispedagogiikka. Jyväskylän yliopisto.

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinotoimiston julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Myrskylä, P. 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret. Helsinki: Työ- ja elinkeinoelämän valtuuskunta.

NMI Bulletin. 2011. Oppimisvaikeuksien erityislehti. Euraprint: Eura.

Raitasalo, R. & Maaniemi, K. 2011. Kela. Sosiaalivakuutus 1/2011. Viisi nuorta eläkkeelle joka päivä. Nuorten mielenterveyden häiriöiden aiheuttama työkyvyttömyys jatkaa kasvuaan. Joensuu: Punamusta Oy.

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Oy Edita Ab.

Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E (toim.). 2002. Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: PS-kustannus.

Opetushallitus. 2010. Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2010. Koulutuksen seurantaraportit 2010: 4. Toim. Kumpulainen, T. Tampere: Tammerprint Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Koulutus. Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen. Viitattu 8.11.2012. <http://www.minedu.fi/OPM/>.

Tilastokeskus. 2012. Keskeyttäminen lisääntyi ammatillisessa koulutuksessa. 20.3.2012. Tilastokeskus. Viitattu 30.8.2012. <http://tilastokeskus.fi/>, tilastot, koulutus, koulutuksen keskeyttäminen, 2010, keskeyttäminen lisääntyi ammatillisessa koulutuksessa.

Tilastokeskus. 2012. Käsitteet ja määritelmät. 20.3.2012. Tilastokeskus. Viitattu 7.11.2012. <http://tilastokeskus.fi/>, tilastot, koulutus, koulutuksen keskeyttäminen, keskeyttäminen lisääntyi ammatillisessa koulutuksessa, käsitteet ja määritelmät, koulupudokas.

Tilastokeskus. 2012. Koulutuksen keskeyttäminen koulutussektoreittain ja maakunnittain lukuvuonna 2009/2010. 20.3.2012. Tilastokeskus. Viitattu 30.8.2012. <http://tilastokeskus.fi/>, tilastot, koulutus, koulutuksen keskeyttäminen, 2010, keskeyttäminen lisääntyi ammatillisessa koulutuksessa, tilastotietokannat, koulutuksen keskeyttäminen koulutussektoreittain ja maakunnittain lukuvuonna 2009/2010.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Ajankohtaista. Vireillä. Hallitusohjelman kärkihankkeet ja TEM. Nuorten yhteiskuntatakuu. 27.9.2012. Viitattu 8.11.2012. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=4659>.

Vehviläinen, J. 2008. Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima Oy.

LIITTEET

Liite 1: Tutkimussopimus

TUTKIMUSSOPIMUS

Olen antanut suostumukseni osallistua Jyväskylän ammattikorkeakoululle tehtävään opinnäytetyöhön. Opiskelija Anne Karvosen tutkimusaiheena on ammatillisen nuorisoasteen koulutuksessa opiskelevien nuorten opiskelumotivaatio ja koettu tuentarve. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää myös sitä, millä tavoin 5. jaksossa valinnaisena ollut kurssi Opiskelutaitoja ja hyvinvointia 2 on tukenut opiskelijoiden opiskelumotivaatiota ja vastannut niihin tuentarpeisiin, joita opiskelijalla on mahdollisesti ollut. Tutkimus toteutetaan teemahaastatteluna. Haastattelutilanteet nauhoitetaan sen vuoksi, että aineistoa olisi helpompi käsitellä ja analysoida.

Minulle on luvattu, että henkilöllisyyttäni ei pystytä tunnistamaan opinnäytetyöstä. Olen saanut tietooni opinnäytetyön tekemiseen liittyvät eettiset näkökulmat sekä muita tutkimusprosessiin liittyviä seikkoja. Halutessani minulla on oikeus vetäytyä tutkimuksesta.

Jyväskylässä 14.4.2010.

Anne Karvonen

Tutkimushaastatteluun osallistuva nuori

Liite 2: Tutkimuslupa huoltajille

TUTKIMUSSOPIMUS

Olen antanut alaikäiselle huollettavalleni suostumuksen osallistua Jyväskylän ammattikorkeakoululle tehtävään opinnäytetyöhön. Opiskelija Anne Karvosen tarkoituksena on selvittää tutkimuksessaan opiskelumotivaatioon ja oppimiseen liittyviä tekijöitä ammatillisen koulutuksen nuorisoasteen opiskelijoilla. Tutkimus antaa äänen nuoren omalle kokemusmaailmalle ja siksi tutkimukseen osallistuminen on ensiarvoisen tärkeää.

Nuoren henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa valmiista opinnäytetyöstä. Opinnäytetyön tekijää koskee muutoinkin vaitiolovelvollisuus. Haastattelutilanteessa nuoren kanssa käydyt haastattelut nauhoitetaan, että aineiston käsittely ja analysointi olisi jällenpäin helpompaa. Lopuksi haastatteluaineisto tuhoetaan.

Ohessa on tämän lupapaperin palautuskuori, jossa postimaksu on valmiiksi maksettu. Olkaa ystävällinen ja laittakaa lupalappu allekirjoituksella varustettuna mahdollisimman pikaisesti postiin tai lähettäkää koululle huollettavanne mukana.

Pvm ja paikka ____/____._____

Huoltaja

Haastateltava

Anne Karvonen, Sosionomi (AMK)-opiskelija

Liite 3: Saatekirje vanhemmille tutkimusluvan mukana**Tervehdys nuoren huoltaja/huoltajat!**

Olen Anne Karvonen ja opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Olen ollut apuohjaajana Jyväskylän ammattiopiston opiskelutaitoja ja hyvinvointia 2 - valinnaiskurssilla. Tällä opintojaksolla on ollut mukana myös huollettavanne. Nyt olisin tekemässä opintoihini liittyvää opinnäytetyötä opiskelumotivaatioon linkittyvää aihepiiristä. Käytännössä osallistuminen tarkoittaa yhtä tai kahta haastattelukertaa nuoren opiskeluyksikössä koulupäivän aikana.

Rohkaisenkin teitä hyvä huoltaja allekirjoittamaan ohessa tulevan lupapaperin, jos sallitte, että huollettavanne saa osallistua tekemääni opinnäytetyöhön. Mukana on valmiiksi maksettu lähetyskuori, jossa on opiskeluyksikön erityisopettajan, Mari Ilveskosken, nimi. Voitte antaa lupalapun myös huollettavanne mukana koululle. Mikäli teillä on jotain kysyttävää, niin voitte olla yhteydessä minuun tai erityisopettajaan joko sähköpostitse tai puhelimitse.

Jyväskylässä 14.4.2010

Ystävällisesti: Anne Karvonen ja Mari Ilveskoski

Liite 4: Interventiokurssin loppuhaastattelu

1. OPINTOJEN TÄMÄNHETKINEN TILANNE

- Miten opiskelusi sujuvat tällä hetkellä? (erottele: ammatilliset aineet, yhteiset aineet (kielet, matikka) ja valinnaiset?)
- Onko sinulla jäänyt rästiin opintoja vai oletko saanut suoritettua kaikki kurssit ajoissa? Jos on jäänyt rästiin, niin kuinka paljon? Miksi?
- Mitkä asiat vaikeuttavat oppimista?
- Kuinka paljon sinulla on poissaoloja ja miksi?
- Miten ymmärrät sanan opiskelumotivaatio, mitä se mielestäsi tarkoittaa?
- Onko motivaation kanssa ongelmia ja miten se ilmenee opiskeluissa?
- Mikä opiskelussa innostaa?
- Miksi on vaikea innostua opiskelusta? Mistä asioista on vaikea innostua?
- Osaatko sanoa onko kouluympäristössä jotain, joka vaikeuttaa opiskelumotivaatiota/opiskelua?
- Onko elämässäsi tällä hetkellä asioita, jotka vaikeuttavat opiskelumotivaatiota/opiskelua?
- Mitkä asiat taas helpottavat opiskelua, auttavat ns. motivoitumaan?
- Omat käsityksesi vahvuuksista/tuentarpeista?
- Uskotko pystyväsi vaikuttamaan asioihin? Millä lailla ja miten? Jos et niin miksi?

2. OPISKELUYMPÄRISTÖ

- Mitä ajattelet opiskeluympäristöstäsi? Entäpä istumajärjestys teoria-aineiden tunnilla? Istutko mieluummin ympyrässä vai peräkkäin vai kuinka?
- Mitä mieltä olet itsenäisistä kotitehtävistä, joita ope antaa kotiin?
- Oletko saanut opintoihisi tukea koulustasi? (saatko tukea muualta?)
- Tiedätkö keneltä haet apua, jos sellainen tilanne tulee?
- Mihin asioihin toivoisit saavasi itselle tukea?
- Saatko perheeltäsi tukea opintoihisi tai muuhun elämäntilanteeseen, jossa tukea kaipaisit?

3. INTERVENTIOKURSSISTA

- Uutena juttuna kurssille tuli välipala, mitä mieltä olet siitä?
- Kuinka kiinnostavalta kurssi on vaikuttanut?
- Mitä mieltä olet siitä, että kurssilla oli monta ohjaajaa? (ohjaustavat..)
- Mitä mieltä olet siitä, että ryhmässä oli erilaisia opiskelijoita (haittasi –ei haitannut)?
- Mikä on ollut innostavinta?
- Onko asioita, jotka ovat turhauttaneet sinua kurssilla?

- Kerropa jotain pienryhmätyöskentelystä? Mitä mieltä olet siitä?
- yksilöohjaus
- Uskotko, että tällä kurssilla on ollut vaikutusta opintoihisi?
- Onko tämä kurssi auttanut sinua eteenpäin opinnoissasi?
- Onko kurssilla ollut jotain positiivisia vaikutuksia opiskeluihisi tai elämäntilanteeseesi? Jos niin mitä?
- Uskotko, että joku ryhmäläisistä on hyötynyt kurssista ja jos niin millä tavoin?
- Kuinka paljon sinulla on poissaoloja tältä kurssilta? Jos olet ollut poissa niin miksi?
- Lintsasitko ja miksi?
- Osaatko arvioida, onko kurssin myötä opiskelumotivaatiosi kasvanut?
- Jäikö kurssilta sinulle pysyviä kavereita?
- Oletko kertonut kavereillesi kurssista ja jos niin miten he suhtautuivat?
- Suositteletko kurssia muille, miksi?
- Jos kurssi jatkuisi vielä ensi syksynä ja ensi keväänä niin tahtoisitko jatkaa?
- Miten arvioisit tuentarvettasi ensi syksynä, esim. pienryhmäopetusta, rästimää?
- Muita asioita? Mitä haluaisit vielä sanoa? Palautetta tästä kurssista?

4. TULEVAISUUTEEN SUUNTAUTUMINEN

- Arvioi tätä vuotta ammatillisessa koulutuksessa, vertaa yläkouluun
- Millä mielin lopettelet kevätlukukautta? onnistumiset, haasteet
- Miten arvioisit opiskelumotivaatiosi tässä vaiheessa lukukautta?
- Oletko hakenut oman alan kesätöitä tai jotain muuta työtä? Onko töitä luovuttu?
- Millaisia tulevaisuudensuunnitelmia sinulla on?
- Uskotko saavasi omalta alalta töitä valmistuttuasi?
- Millaisiin töihin haluaisit sijoittua?

5. TERVEISIÄ KOULUORGANISAATIOON

- Kerropa minulle, mikä tässä koulujärjestelmässä toimii? Mitkä asiat taas ei toimi eli on niin sanotusti ”syvältä”?
- Mitä terveisiä lähettäisit luokanvalvojalle?
- Mitä mieltä olet siitä, että luokanvalvoja vaihtuu ensimmäisen vuoden jälkeen? Mikä siinä on mielestäsi hyvää tai huonoa?

Liite 5: Seurantahaastattelu

OPINTOJEN ALOITUS AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA

- Kun muistelet opiskelua silloin ensimmäisenä vuonna, niin mitä näin jälkikäteen ajateltuna on muuttunut?
- Onko opiskelumotivaatiosi vahvistunut jollain tavoin, jos ajattelet opintojen alkua?
- Koetko edelleenkin alan omaksesi vai lähtisitkö opiskelemaan jotain muuta alaa, jos saisit valita uudelleen?
- Onko elämässäsi tapahtunut jotain suuria muutoksia ensimmäisen vuoden jälkeen (kotoa poismuutto yms.)?

TÄMÄNHETKISET TUNTEMUKSET OPINNOISTASI

- Millainen opiskelutilanteesi on tällä hetkellä?
- Minkä metallialan erikoistumislinjan sinä valitsit kakkosvuonna eli mikä sinusta tulee?
- Oletko valintaasi tyytyväinen?
- Oletko valmistumassa keväällä 2012?
- Miten olet viihtynyt nämä 2,5 vuotta koulussasi?
- Onko opiskelu ollut sellaista kuin mitä olet odottanut?
- Ammattiaineen opetus: onko ammattitaitosi kasvanut ja koetko oppineesi työelämässä tarvittavia taitoja?
- Entä yhteiset oppiaineet (ruotsi, englanti, matikka, fysiikka/kemia): miten olet kokenut niiden opiskelun? Onko niistä mielestäsi hyötyä alalle, johon valmistut?
- Mikä on ollut opiskeluajassasi mukavinta? Entä onko jotain ikäviä juttuja?

OPISKELUMOTIVAATIO

- Millainen opiskelumotivaatiosi on tällä hetkellä?
- Jos motivaatio on vahvistunut ensimmäisestä vuodesta, niin mitkä tekijät siihen ovat mielestäsi vaikuttaneet?
- Millainen vaikutus motivaatioon on ollut työssäoppimisjaksoilla?
- Koetko, että ammattitaidon kasvu on lisännyt motivaatiotasi?
- Mikä on vaikuttanut eniten motivaatioosi tulla kouluun ja opiskella metallialaa?
- Onko jotain asioita, jotka ovat heikentäneet opiskelumotivaatiostasi koulussa tai elämässäsi yleensä?

TUEN TARPEET JA OPISKELUYMPÄRISTÖSTÄ SAATU TUKI

- Oletko tarvinnut tukea opiskeluun? Jos olet, niin millaista?
- Oletko saanut tukea tai neuvoja, jos olet tarvinnut?
- Kuka sinua on eniten auttanut/ohjannut, kun olet ollut sen tarpeessa?
- Onko jotakin, mihin olisit toivonut enemmän tukea tai ohjausta?

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

- Mitä ajattelet tulevaisuudestasi? Millaiset työnäkymäsi ovat?
- Oletko ollut jo alan kesätoissa?
- Ellet työllisty omalle alalle, niin onko suunnitelmassa tehdä muun alan töitä?
- Oletko harkinnut jatko-opintoja?

- Olisiko vielä jotain, mitä haluaisit sanoa tai kysyä?